

Vervolgens begint bij het deel 'Regesten' de paginering opnieuw. Weliswaar verwijzen de cijfers in de registers op dit deel naar de regesten, maar erg handig is dit niet, temeer daar indices op de tekst ontbreken. De argeloze gebruiker van de regesten zal op grond van het verduidelijkingschema denken dat *alle* laatste vermeldingen uiterlijk in 1600 gedateerd moeten worden. Nu leert een eenvoudige rekensom dat 98 procent van de processen van 1582-1587 al in 1592 is afgesloten, dus veel nasleep valt er na 1600 ook niet te verwachten. Toch zou een herhaling van het qua periode bestudeerde materiaal hier op zijn plaats zijn geweest. Verder komt het vreemd voor te melden dat voorwerpen van geschillen niet bekend zijn (bijvoorbeeld regist 422), terwijl bronnen buiten het archief van de Hoge Raad daarover uitvoerig informeren. Ook blijft onduidelijk of de speciaal ontwikkelde database JUDOS voor externe onderzoekers toegankelijk is.

Christel Verhas heeft veel werk moeten verzetten voor de regesten en zal daardoor goed ingevoerd zijn geraakt in de materie. Het valt daarom te betreuren dat de analyse ervan in het eerste deel zo beperkt is gebleven. Daarin schrijft zij bijvoorbeeld dat een deel van de processen voortvloeide uit de zogeheten 'troebelen', maar welk deel en met welke uitkomsten? Dit laatste is wellicht overvragen, gezien de taakstelling en de tijd waarin proefschriften tegenwoordig klaar dienen te zijn. De gedane arbeid is lovenswaardig en ook zonder meer vermelding van de auteursnaam op de omslag waard. Er is niets tegen de sobere lay-out van de reeks, maar we hoeven toch niet terug naar de anonieme Middeleeuwen?

J. W. Koopmans

R. H. Bremmer jr., ed., *Franciscus Junius F. F. and his circle* (Studies in literature XXI; Amsterdam, Atlanta: Rodopi, 1998, xii + 249 biz., ISBN 90 5183 585 X).

Franciscus Junius de Jongere (1591 -1621) — wel te onderscheiden van zijn vader, de irenistische predikant en Leidse hoogleraar Franciscus Junius de Oudere — was zo'n veelzijdig geleerde, dat voor een symposiumbundel over hem neolatinisten, anglisten, kunsthistorici en een frisis de handen ineem moesten slaan. Het resultaat is een boek waarin nieuw onderzoek, vaak in de vorm van edities, wordt voorgelegd. Junius' levensloop staat niet centraal, maar, zoals de uitgever terecht in zijn inleiding opmerkt, er worden wel bouwstenen aangereikt voor een biografie. Daarvoor valt nog veel te doen, want zijn loopbaan is niet volledig bekend. Na zijn studies in Leiden werd hij predikant, maar moest zijn ambt na de Synode van Dordrecht neerleggen omdat hij geen contraremonstrant was. C. S. M. Rademaker belicht deze eerste periode (tot 1621) vooral met behulp van de briefwisseling met Vossius. Daarna reisde Junius in Frankrijk en Engeland en trad ten slotte in dienst van Thomas Howard, graaf van Arundel. Enige tijd was hij tevens preceptor van Aubrey de Vere, graaf van Oxford. Deze ambten gingen met reizen gepaard, en tussen de bedrijven door woonde hij ook een aantal jaren in de Republiek. Hij werd beroemd door baanbrekende werken op het gebied van de germanistiek, in het bijzonder de studie van het Gotisch, en door zijn boek over de antieke kunst, *De pictura veterum*.

Dit werk krijgt aandacht in drie bijdragen. Colette Nativels mogelijk niet ongegronde verwijt aan Emmens dat deze ten onrechte niets wil weten van Junius' invloed op Rembrandt, krijgt helaas weinig tegenwicht: een grondige studie naar de receptie van Junius als kunsttheoreticus wordt slechts bepleit, niet gebracht. Philipp Fehl, een van de uitgevers van een moderne editie van het boek, neemt contacten van Junius met Rubens en Van Dyck als uitgangspunt voor een hooggestemde beschouwing over de verhouding tussen antieke en eigentijdse kunst. De invloed van Philip Sidney op *De pictura veterum* wordt bestudeerd door Judith Dundas op grond van

Junius' aantekeningen in Sidneys werken, die in de Leidse universiteitsbibliotheek worden bewaard maar tot op heden nauwelijks de aandacht hadden getrokken.

Nieuw licht wordt ook geworpen op Junius als preceptor en als dichter. Chris L. Heesakkers geeft een editie (met inleiding en Engelse vertaling) van een kort en populair pedagogisch geschrift *Paraenesis*, dat de preceptor voor zijn pupil Aubrey de Vere schreef. Samen met Rolf H. Bremmer publiceert en vertaalt hij twee anti-katholieke epigrammen en schrijft ze toe aan de jonge Junius. Hij heeft vast gedicht, evenals al die andere humanisten, maar zo te zien is er geen groot poëet aan hem verloren gegaan. Een dramatisch aspect van zijn carrière komt tot leven in het artikel van Bremmer en Reina Râcz, met een editie van een schriftelijk verhoor van Junius in het Engels, over het proces om achterstallig salaris dat hij jarenlang tegen zijn broodheren de Howards voerde.

Een zeer doorwrochte bijdrage van Ph. H. Breuker (reeds eerder gepubliceerd maar nu bijgewerkt) handelt over Junius als germanist, in het bijzonder over zijn belangstelling voor de Friese taal en literatuur. Zijn buitengewone talenkennis van zowel de dode als de levende Germaanse talen krijgt nog extra reliëf door de beschrijving die E. G. Stanley geeft van de manuscripten van Junius die in de Bodleian library worden bewaard. Hier zien wij de geleerde aan de noeste arbeid, eindeloos manuscripten exciperend en analyserend. 'I think he would have envied our computer technology: he would have taken to tagging and the establishing of a database as a duck takes to water', is Stanleys commentaar (163). Zijn betrekkingen met zijn drukkers en het gebruik van gedeeltelijk nieuw ontworpen lettertypes vormen het onderwerp van Peter J. Lucas, die daarmee een degelijk fundament voor verder boekhistorisch onderzoek legt. Bremmer presenteert een voorlopige lijst van de uit alle hoeken en gaten bijeengezochte correspondentie en Sophie van Romburgh geeft een volmacht van de oude Junius voor Vossius, alsmede zijn testament uit.

Deze bundel brengt niet alleen veel nieuws, maar draagt ook een zekere bezielde geestdrift van de auteurs met betrekking tot de studie van leven en werken van Junius over op de lezer. Aan het einde van het boek staan illustraties, waarvan sommige de verpletterende geleerdheid van deze late humanist nog eens extra beklemtonen. Hij is de aandacht van de huidige geleerden meer dan waard en deze bundel doet hem recht.

M. E. H. N. Mout

H. J. M. Nellen, J. Trapman, ed., *De Hollandse jaren van Hugo de Groot (1583-1621). Lezingen van het colloquium ter gelegenheid van de 350-ste sterfdag van Hugo de Groot ('s-Gravenhage, 31 augustus-1 september 1995)* (Hilversum: Verloren, 1996, 220 blz., f40,-, ISBN 90 6550 546 6).

Het Delfts orakel heeft in de geschiedschrijving niet over gebrek aan belangstelling te klagen gehad. Van Brandt tot Nellen heeft een legertje biografen zich op hem gestort. Toch laat een uitvoerige, kritische levensbeschrijving na 350 jaar nog altijd op zich wachten. De oorzaak is niet gelegen in gebrek aan bronnenmateriaal; de uitgave van de briefwisseling van De Groot is nagenoeg voltooid. De oorzaak is evenmin gelegen in de aantrekkingskracht van het onderwerp, al vormen de lange tijdspanne, De Groots veelzijdige activiteit en zijn moeilijk grijpbare persoonlijkheid niet bepaald een aanmoediging. In afwachting van het grote werk moeten wij ons tevreden stellen met vijftien lezingen over De Groot in zijn Hollandse periode. Deze zijn gegroepeerd rond vier onderwerpen: juridische, literaire, politieke en theologische zaken.

Onder het juridisch vaandel valt een bonte lading. C. M. Ridderikhoff bekijkt aan de hand